

Mehmet BAHÇEKAPILI

Türkiye’de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)

İstanbul: İlke Yayınları, 2014; 296 s.

■ Tülay YÜCEL*

Kitap, 1997-2012 yılları arasında din eğitimi alanında Türkiye’de yaşanan -28 Şubat süreci olarak bilinen- süreci raporlaştıran bir çalışmadır. Çalışmanın amacı, yazarı tarafından “28 Şubat postmodern darbesi sonrası Türkiye’de din eğitimi alanındaki dönüşümü ve bu çerçevede oluşan yönelim ve ihtiyaçları tespit etmek” olarak belirtilmiştir.

Dört bölümden oluşan kitapta ilk olarak, 28 Şubat postmodern darbe süreci, süreci belirleyen ve yöneten “aktörler” ve sürecin din eğitimi alanındaki etkileri incelenmiştir. İkinci bölümde, 28 Şubat sonrası din eğitiminde yaşanan dönüşüm alanları olarak Kur’an Kursları, İmam Hatipler ve İlahiyat Fakülteleri mercek altına alınmıştır. Üçüncü bölümde, yazarın “reform” olarak nitelendirdiği 12 Yıllık Zorunlu Eğitim Yasası ve bu yasanın din eğitimi alanına getirdiği yenilikler ele alınmış, bu alanda hizmet verenlerle yapılan mülakatlar değerlendirilmiştir. Çalışma, özellikle sonuç ve öneriler kısmı ile dikkat çekmiş, “Cemaatlere rol istendi,” “Din eğitimi cemaatlere bırakılsın,” “Devlet, din eğitiminde sivil iradeye alan açmalı” başlıklı tartışmalarla kamuoyunda gündem oluşturmuştur.

Birinci bölümde yazar, postmodern darbenin en önemli aktörleri olarak gördüğü Batı Çalışma Grubu (BÇG), medya, yargı, sendikalar ve üniversitelerin süreç içerisinde yürüttükleri faaliyetleri incelemiştir. Özellikle Batı Çalışma Grubu’nun, üstlendiği görev itibarıyla, sürecin karargâhı olarak işlev gören bir örgüt olduğunu ve bu doğrultuda faaliyetlerde bulunduğunu belgeleri ile ortaya koymuştur. 2 Şubat 1997’de Ankara Sincan’da tankların sokağa çıkmasıyla resmi olarak başlatılan bu süreç kapsamında toplumsal, ekonomik, askeri ve eğitim-öğretim alanında devreye sokulan dini faaliyetleri kısıtlayıcı tedbirler tek tek açıklanmıştır. Yazara göre, özellikle eğitim anlayışına ve kurumlarına müdahale, “darbe tasarlayıcılar” tarafından hedefe ulaştıracak en

* Doktora Öğrencisi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Doktora Programı. E-Posta: tulayyucel11@hotmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4197-2469>

önemli, kestirme ve zorunlu adım olarak görülmüştür. Bu bağlamda 28 Şubat'ın ruhunu yansıtan en önemli figür, sekiz yıllık kesintisiz eğitim olmuştur. Sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmek suretiyle Kur'an Kursları, İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakültelerinde değişim süreci başlatılmıştır. Bu temel gerçeklikten hareketle 28 Şubat postmodern darbesinin etki alanının "din, din eğitimi ve dindarlar" olduğuna vurgu yapan yazar, TÜSİAD raporları ve askeri brifinglerin sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçişin baş aktörleri olduğunu belirtmiştir. Yazara göre, örgün ve yaygın din eğitiminde maddi ve manevi kırılmaların yaşanmasına yol açarak, zihinlerde olduğu kadar hayatlarda da derin izler bırakan darbe süreci, siyasi ve askeri bir karşı duruş olarak görünen yüzünün ötesinde esasen toplumsal, ekonomik ve eğitimsel bir dönüşümü hedeflemiştir. Gerçekleştirilmek istenen ve derin tahribatlara yol açan bu dönüşümün meydana getirdiği manevi baskı ve yıkımlar, başörtüsü problemi, katsayı sorunu veya din eğitimi veren örgün eğitim kurumlarının kontenjanlarının düşürülmesi gibi maddi yıkımlardan daha ağır olmuştur. Üstelik Türkiye'de o döneme kadar din eğitimi alanında edinilen tüm kazanımlar da kaybedilmiştir.

İkinci bölümde, 28 Şubat sürecinden itibaren din eğitiminin alanları olan, Kur'an Kursları, İmam Hatipler ve İlahiyat Fakültelerinde yaşanan değişim, dönüşüm ve yönelimleri bilimsel bir ciddiyet ve titizlikle inceleyen yazar, bu alanların tarihi süreçlerine ilişkin kısa bilgiler de vermiştir.

Kur'an Kurslarına getirilen yaş sınırlaması, İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarının kapatılması, İlahiyat Fakülteleri kontenjanlarının düşürülmesi ve bu uygulamaların bireysel ve toplumsal yansımaları, bu bölümün ana başlıklarındandır. Ayrıca 28 Şubat'ın Müslüman mantalitesinde meydana getirdiği değişim ve bu değişimin ortaya çıkardığı daha dinamik ve özgüveni yüksek Müslüman profili ile Müslümanların yurtdışında Batı standartlarında eğitim almaları, İmam Hatip Liseleri ve İlahiyatlarda kız öğrenci sayılarının çoğalması, din eğitimi dilinin geliştirilerek daha rasyonel ve yaşanabilir bir din dilinin ortaya çıkması gibi darbeyi gerçekleştirenlerin öngöremediği pek çok gelişme, sürecin kazanımları olarak addedilmiştir.

Üçüncü bölümde, 4+4+4 Eğitim Yasasının yürürlüğe girmesi ile başta sekiz yıllık kesintisiz eğitimin sona ermesi olmak üzere Kur'an öğretimi ve hafızlık eğitiminin yeniden canlanması, İmam Hatiplerin ortaokul kısımlarının tekrar açılması, üniversiteye geçişte katsayı engelini kaldırılması gibi yaşanan önemli gelişmeler ele alınmıştır. Buna ilaveten bu bölümde yeni yasanın getirdiği en önemli ge-

lişmelerden biri olarak görülen ortaokul ve liselerde Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler derslerinin isteğe bağlı seçmeli dersler olarak müfredat programlarına girmesi ve bunların öğretim programları incelenmiştir.

Kitabın sonuç kısmında yazar, Türkiye'nin tarihsel arka planında devletin din eğitimine müdahalesinde yaşanan farklılaşmalar ve bu farklılaşmalarda zaman zaman din eğitimi alanının görmezlikten gelinmesi gerçeğinin dahi mevcut olmasından hareketle devletin sivil din eğitimini teşvik etmesinin gerekliliğini savunmuştur. Nitekim 28 Şubat süreci ile yaşanan son örnek, farklılaşmalardaki aşırılıkları göstermesi bakımından önemlidir. Bununla birlikte, yazara göre bu süreç, sivil iradenin din eğitimi alanında kendi çıkış yollarını geliştirmesine hız verdiği gibi bu alanda bir sinerjinin oluşmasına da yol açmıştır. Sivil irade ile devletin din eğitimi hizmetini yürüten yetkili organları tarafından kurulacak din eğitimi merkezlerinde din eğitiminin bugünü ve geleceğine yönelik projeler geliştirilmesi ve din eğitiminin özerk bir alan haline dönüştürülmesi önerisi sunulmuştur.

Netice itibarıyla, kitabı üzümler yemek maksadıyla okumak isteyen birinin, 28 Şubat sürecine ilişkin objektif bilgi ve değerlendirmelere ulaşacağı muhakkaktır. Kitapta 28 Şubat süreci ve 4+4+4 eğitim reformu ile birlikte din eğitimi alanında yaşanan değişim ve dönüşüme ilişkin yoğun istatistiksel veriler ve belgelerin kullanılması –yaklaşık 40 sayfalık belge ve tablo- çalışmanın bilimselliğini ortaya koyduğu kadar okuyucunun zihninde sürece ilişkin net bir fotoğrafın da oluşmasını sağlamaktadır. Yazarın sürecin eğitim boyutuna ilişkin değerlendirme ve tespitlerini, sürecin şartlarını yaşayan/sürece maruz kalan ve bilen biri elbette takdir ve sevinçle karşılayacaktır. Ancak yeni sistem ile kumdan kalelerinin yıkıldığını görenlerin, süreci raporlaştıranlara çiçekler sunması da beklenemezdi. Bununla birlikte, hedef saptırmaları ve kamuoyunu yanlış bilgilendirmeleri ilk defa karşılaşılan bir durum da değil. Kitap, 28 Şubat sürecini sorgulayan ve eleştiren tek eser değildir, ancak, bu sürecin eğitime olan etkilerini bu denli kapsamlı, açık ve cesur bir dille ifade etme noktasında belki de tektir.